

Oponentský posudek bakalářské práce Anny Veselé „Profese dozorce ve vězeňské službě“. Praha, Fakulta humanitních studií UK 2019, 65 s. včetně příloh

Anna Veselá si ve své bakalářské práci klade za cíl zjistit „[p]rostřednictvím jakých schémat uvažují pracovníci vězeňské služby o svém povolání“ (s. 30). Vychází přitom z teorie kulturních modelů situované v oboru kognitivní antropologie, přičemž odpovědi na své otázky hledá skrze polostrukturovaná interview s šesti pracovníky vězeňské služby.

Hned v úvodu je třeba ocenit, že se autorka pustila do tak nesnadného úkolu, jako je sociálněvědní výzkum vězeňství, a dotáhla jej do zdárného konce. Práci strukturovala kromě Úvodu a Závěru na tři hlavní kapitoly: Teoretickou část, Metodologii a Schémata profese vězeňského dozorce.

Teoretická část (s. 8-29) se skládá ze čtyř oddílů – Koncept kulturních modelů, Vězeňský systém, Profese vězeňského dozorce a Vězeňství v konceptech sociálních věd. V prvním z nich autorka zdařile představuje svůj stěžejní teoretický koncept, který bude užívat v empirické části. Druhý oddíl v podstatě pojednává historii moderního vězeňství a jako takový působí poněkud nadbytečným dojmem, jelikož prezentované informace nijak nepřispívají k porozumění výzkumného problému. Nalezneme zde sice některé nosné myšlenky (např. Foucaultovo vězení jako panoptikon), ale ty jsou znovu pojednané i ve čtvrtém oddíle. Třetí oddíl představuje jednotlivé „profese“, které se podílí na chodu věznic a jako takový poskytuje kontext empirického šetření. Nicméně podobně jako oddíl druhý příliš nepřispívá k porozumění problému. V posledním oddíle teoretické části autorka stručně představuje, jak vězení konceptualizují Michel Foucault, Erving Goffman a Kateřina Nedbálková, aby s nimi mohla v empirické části vést dialog. Ačkoliv teoretická část jako celek působí trochu rozporuplně, daří se v ní autorce vybudovat teoretický rámec, o nějž se může v opřít v empirické části. Zároveň je třeba ocenit, že v otázkách vězeňství autorka pracuje s primárními prameny v podobě Sbírký zákonů ČR.

Kapitola Metodologie (s. 30-33) svou strukturou nezapře původ v projektu výzkumu, čímž působí poněkud schematicky, nicméně autorka v ní přehledně prezentuje zvolené postupy. Je třeba také ocenit, že autorka nepodceňuje etickou stránku svého výzkumu a podniká adekvátní kroky k zajištění bezpečí svých informátorů, stejně jako to, že se pokouší o reflexi své vlastní pozice. Na druhou stranu se však této kapitole nevyhnuly některé nedostatky. Jedním z nich je skutečnost, že autorčinými informátory byli výhradně dozorcí ženské věznic. To není samo o sobě problém, ovšem vzhledem k tomu, že v práci je explicitně zmíněno, že mezi mužskými a ženskými věznicemi jsou významné rozdíly, je otázkou, nakolik identifikované modely charakterizují vězeňské dozorce nebo specificky dozorce ženské věznic.

V kapitole se také objevují některá problematická či neobratná tvrzení, jako např. „[p]olostrukturovaný rozhovor měl však i prvky narativního vyprávění“ (s. 31), „[v]ýzkum měl zároveň interaktivní charakter“ (s. 31), „eliminována jsem data, která byla pozadím pro data, která jsou pro můj výzkum opravdu vypovídající“ (s. 32), „[j]edná se o spojení zakotvené teorie a získaných dat“ (s. 32), „[v]e vytváření dat jsem uplatnila i svou subjektivitu“ (s. 32) nebo „možnosti odstoupení od zpracování jejich údajů“ (s. 33). Všechna by si zasloužila pečlivější formulaci, resp. důkladnější vysvětlení.

Jádro práce představuje kapitola Schémata profese vězeňského dozorce (s. 34-56). Autorce se v ní daří definovat řadu schémat, z nichž skládá plastický obraz sebezpojetí informátorů jakožto vězeňských dozorců (v ženské věznic). Nutno ovšem zmínit, že tento obraz

není zcela bez kazů. Formulovaná témata nejsou vždy jednoznačná, resp. obratně formulovaná (např. „EMOCE JSOU PAK PROMĚNNOU, KTERÁ JE SPOJENÁ S VNĚJŠÍM SVĚTEM A PŘINÁŠÍ PROBLÉMY“, s. 46), případně nejsou dokončená („PRÁCE SE NEOBEJDE BEZ FYZICKÉ ZDATNOSTI, PROTOŽE SE“, s. 38). Někdy schémata vystupují ze struktury textu a působí, jakoby do textu ještě měla být zapracována a z nějakého důvodu k tomu již nedošlo (např. „PAPÍROVÁNÍ JE NEODMYSLITELNOU SOUČÁSTÍ PRÁCE DOZORCE. PRÁCE DOZORCE JE SOUČÁSTÍ STÁTNIHO APARÁTU“, s. 37). A v některých oddílech schémata zcela chybí (oddíl Práce s lidmi, s. 35-36).

Na druhou stranu je třeba ocenit, že se autorka snaží propojit svá zjištění s teoriemi zmíněnými v části věnované teoriím. Je však otázka, nakolik jsou tato propojení přínosná pro porozumění problému – o čem např. vypovídá zjištění, že schéma dozorců koreluje s Goffmanovou totální institucí (s. 43)? Ne vždy se také v práci daří oddělit realitu dozorců od reality vězňených, jako např. v oddíle 4.3.2. Materialita profese (s. 43-44), který kromě materiality dozorců pojednává i materialitu vězňů. Sporné mohou být i některé interpretace, např. označení svátků jako mostů mezi světem venku a uvnitř (s. 45-46) nepovažuji za dostatečně vyargumentované. Tyto a podobné nedostatky kazí jinak relativně povedenou práci, která přináší některá zajímavá zjištění.

Po stránce formální práce nevybočuje z průměru, nicméně splňuje nároky kladené na bakalářskou práci. Není sice zcela prosta překlepů, nedokončených vět či gramatických chyb, ale jejich množství je únosné. Za závažnější nedostatek považuji, že u některých výpovědí není uveden jejich autor (např. s. 49). Naopak je ocenění hodné, že autorka spolehlivě vede poznámkový aparát a dodržuje zvolený citační úzus.

I přes zmiňované nedostatky se domnívám, že práce splňuje požadavky kladené na absolventskou práci a přináší některá zajímavá zjištění. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Praze 31. 1. 2019

Mgr. Martin Heřmanský, Ph.D.